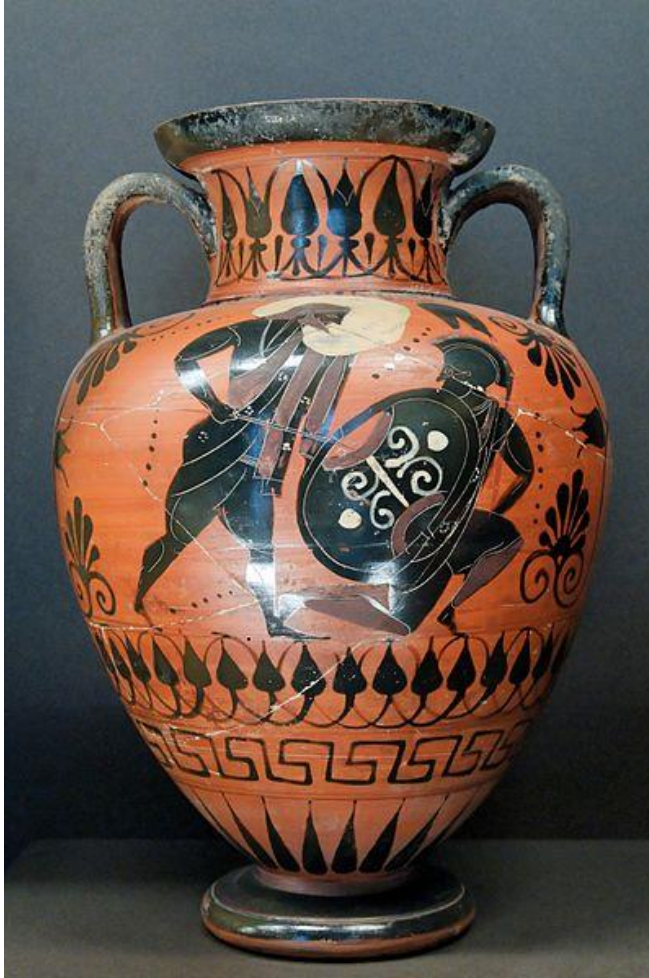

poly - v zloženinách prvá časť s významom mnohý, početný, rôzny (*polychromia, polygrafia, polylit, polyptych, polygonálny* a d.); pozri *post, pro, ante*

polyautografia - starý názov *litografie* v období tlačiarň bratov Andréovcov (poč.19.st.): Offenbach nad Mohanom, Paríž, Londýn

Polybos - v *gréckej mytológii* korintský kráľ, ktorý sa ujal najdúcha *Oidipa* a spolu s manželkou *Merope* ho vychovali

Polybotes - v *gréckej mytológii* jeden z *Gigantov*, syn *Gaie*; v *Gigantomachii* zobrazovaný v dvojici s *Poseidónom* (Baleka)

Poseidon a Polybotes (antická keramika)

Polydektés - serifský kráľ, ktorého *Perseus* premenil na kameň pre prenasledovanie svojej matky *Danae*; potom na trón nastúpil jeho brat *Diktys*; pozri *Medúza; metamorfóza*

[http://sk.wikipedia.org/wiki/Polydektés_\(Serifos\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/Polydektés_(Serifos))

Polydeukes/Pollux - jeden z dvojčiek-*Dioskurov*, nesmrtný brat *Kastóra*; pästný zápasník; pozri *Cheirón*

Polydoros - najmladší syn *Hekabé*, manželky *trójskeho* kráľa *Priama*, ktorá vraždou pomstila synovu smrť a za trest bola premenená vo *fenu*; pozri *metamorfóza; atribúty a symboly*

Tizian: Legenda o Polydorovi

Polyfemos - gréc. Πολύφημος/Polyfémós; v *gréckej mytológii* *Kyklop* (podľa *Homéra*), syn *Poseidóna* škaredej *nymfy Toósy*, ktorý v jaskyni požieral *Odyseových* druhov, vracajúcich sa po skončení *Trójskej vojny* domov; *Odyseus* ho oslepil (pozri *Outis*) a pod telami oviec z Polyfémovho stáda unikol z jaskyne; keď sa vysmieval slepému *Kyklopovi*, ten za ním hodil na jeho loď končiar vrchu, ale netrafil sa; zavolať svojho otca *Poseidóna*, aby ho pomstil a trestom bolo *Odyseovi* desaťročné blúdenie; niektorí neskorší klasickí spisovatelia (*Ovidius*) spájajú jeho meno s vílou *Galateou*, ktorá dala prednosť pastierovi *Acisovi*

Zamarovský: prvý príbeh, ktorého je Polyfemos hrdinom (zaznamenaný v Ovídiových *Metamorfózach*) sa týka jeho lásky k *neraide - Galateie*, pre ktorú zo žiarlivosti zabil *Faunovho* syna *Akkisa*, jej milenca; druhý známejší príbeh sa týka *Odysea*; grécke Polyfemove zobrazenia iba na vázach: dve vázy na motív Oslepenie Polyféma v *Louvre* a *Museum* v *Eleuzíne* (pol.7.st.pr.Kr.); jedna váza na motív Opatie Polyféma v *Museum of Fine Arts* v *Bostone* (koniec 7.st.pr.Kr.); vyše tridsať vázových malieb na motív *Odyseov* útek z Polyfemovej jaskyne (zvyčajne zo 6.st.pr.Kr.); výjav *Odyseus* oslepuje Polyféma v nástennej maľbe v etruskej hrobke v *Tarquíniach* (210 pr.Kr.); novoveká maľba: G.Romano: Polyfemos pozoruje *Akkisa* a *Galateiu* (1532-34), P.Tibaldí: Polyfemos nepozoruje útek *Odysea* a jeho druhov 1552, Turner: *Odyseus* sa vysmieva Polyfemovi 1829; sochárstvo: Rodin: Polyfemos 1890-94

Zamarovský: iným Polyfemom bol *Lapit*, jeden z výpravy *Argonautov*; do *Kolchidy* sa nedostal a ani sa nevrátil domov z výpravy, lebo keď *Argonauti* pristali v krajine *Chalybov* (severovýchodné pobrežie *Marmarského mora*), vypravil sa hľadať *Héraklovho* priateľa *Hyla*, uneseného *nymfami*; nakoľko ho nenašiel, ostal v krajine *Chalybov* a založil mesto *Kios*

<https://en.wikipedia.org/wiki/Polyphemus>

<https://www.google.sk/search?q=polyfemos&espy=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CDwQsARqFQoTCKHvwdXB4scCFUO3FAodsfMNYA>

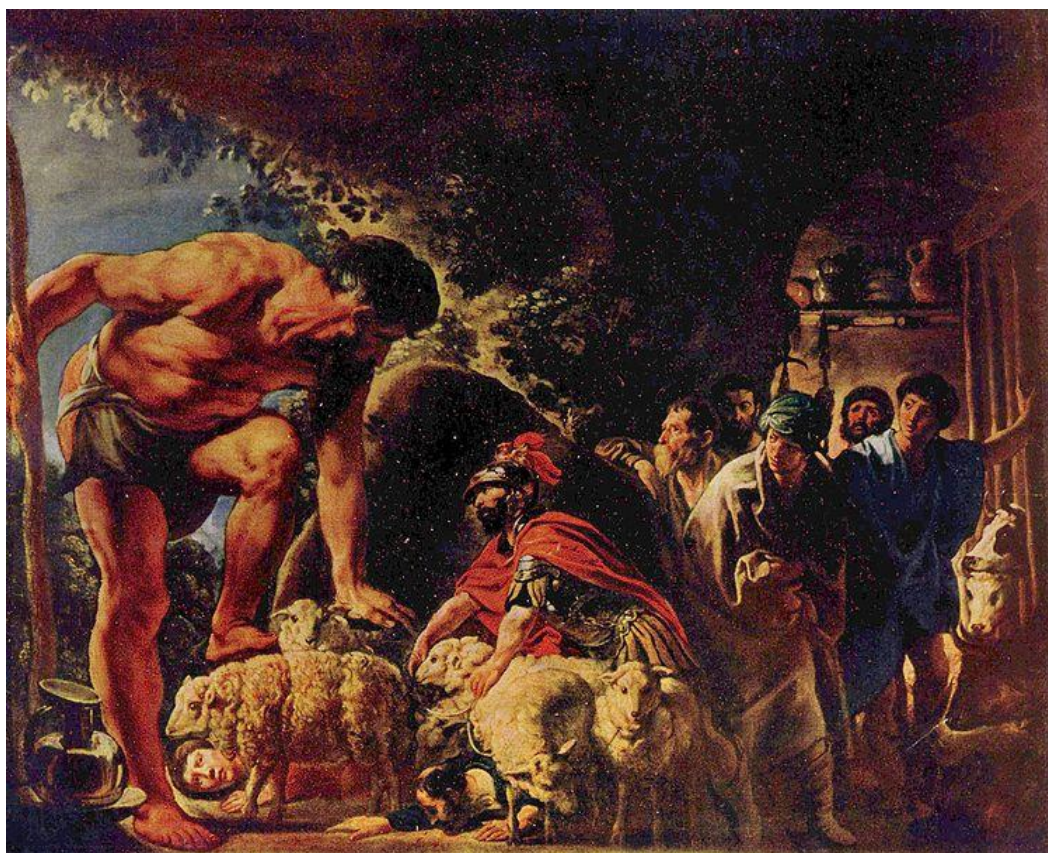
Odyseus oslepuje Kyklopa Polyféma (čierno figurová keramika)

Polyfémos a Galatea (freska, Pompeje, 1.st.pr.Kr.)

Apollonio di Giovanni a Marco del Buono (drevorezba): Dobrodružstvo Ulysesea. Polyfemos.
(detail, cassone, 15.st.)

J. Jordaens: Odysseus v Polyfémovč jaskyni

G. Romano: Polyfemos (freska, 16.st.)

A. Coypel: Polyfémós (dessin aux deux crayons na farebnom papieri, 1693)

T. van Thulden: Oslepenie Polyféma (lept z cyklu Illiada, 17.st.)

T. van Thulden: Odysseus v Polyfémovej jaskyni (lept z cyklu Illiada, 17.st.)

T. van Thulden: Scéna úteku Odysea pred Polyfémom (lept z cyklu Illiada, 17.st.)

G. Moreau: Polyfemos sledí z spiacou Galateou (1880)

Polygnotos - aténsky vázový maliar, aktívny približne v 450-420pr.Kr.; je považovaný za jedného z najvýznamnejších maliarov červeno - figurových váz vrcholného klasického obdobia (pozri *grécke vázové maliarstvo červeno figúrové*); vyučil sa v dielni *Niobincho maliara* a špecializujúceho sa na monumentálne vázy na spôsob *Polygnota* z *Thasos*, po ktorom je prvépodobne sám pomenovaný; bol hlavou vázových maliarov skupiny Polygnotos, ktorá nesie jeho meno (pozri tzv. *Polygnotove vázy*); mal'oval predovšetkým veľké zásobnice stamnos, krater, hydria a ramenným amfor, rovnako ako Nolan amfor a peliké. Okrem tohto slávneho maliara vázy ďalšie dve vázy maliari mať meno Polygnotos. Stali sa známe v odbornej literatúre ako Lewis Painter a Nausikaa maliar; pozri tzv. *Polygnotove vázy*, *grécke vázové maliarstvo*

[https://en.wikipedia.org/wiki/Polygnotos_\(vasePainter\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Polygnotos_(vasePainter))

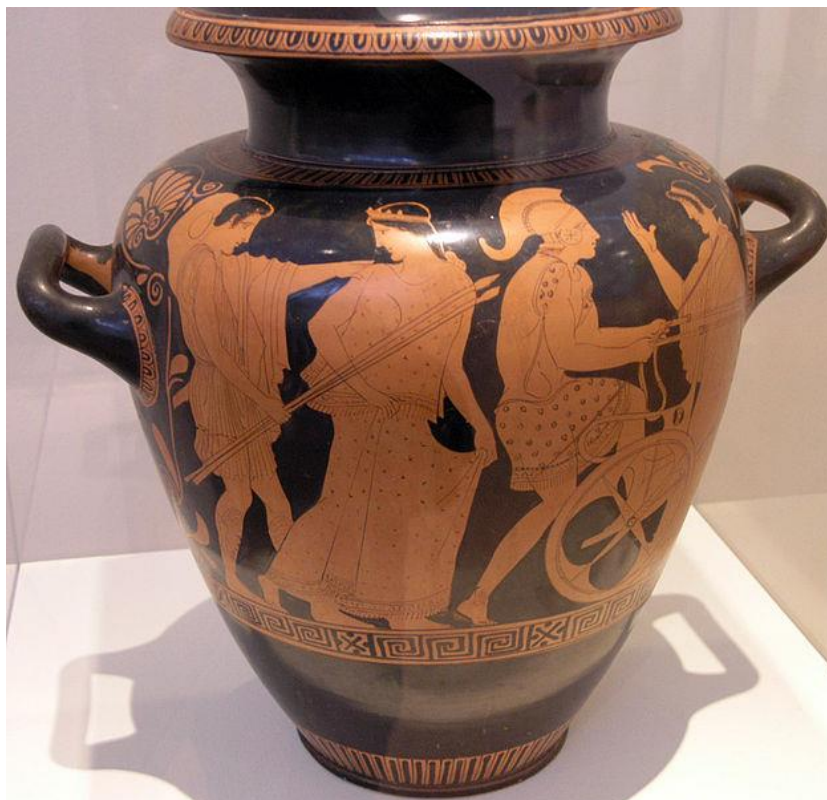

Maliar Polygnotos: Achilles zabíja Memnona (červenofigúrový stamnos, 450-420pr.Kr.)

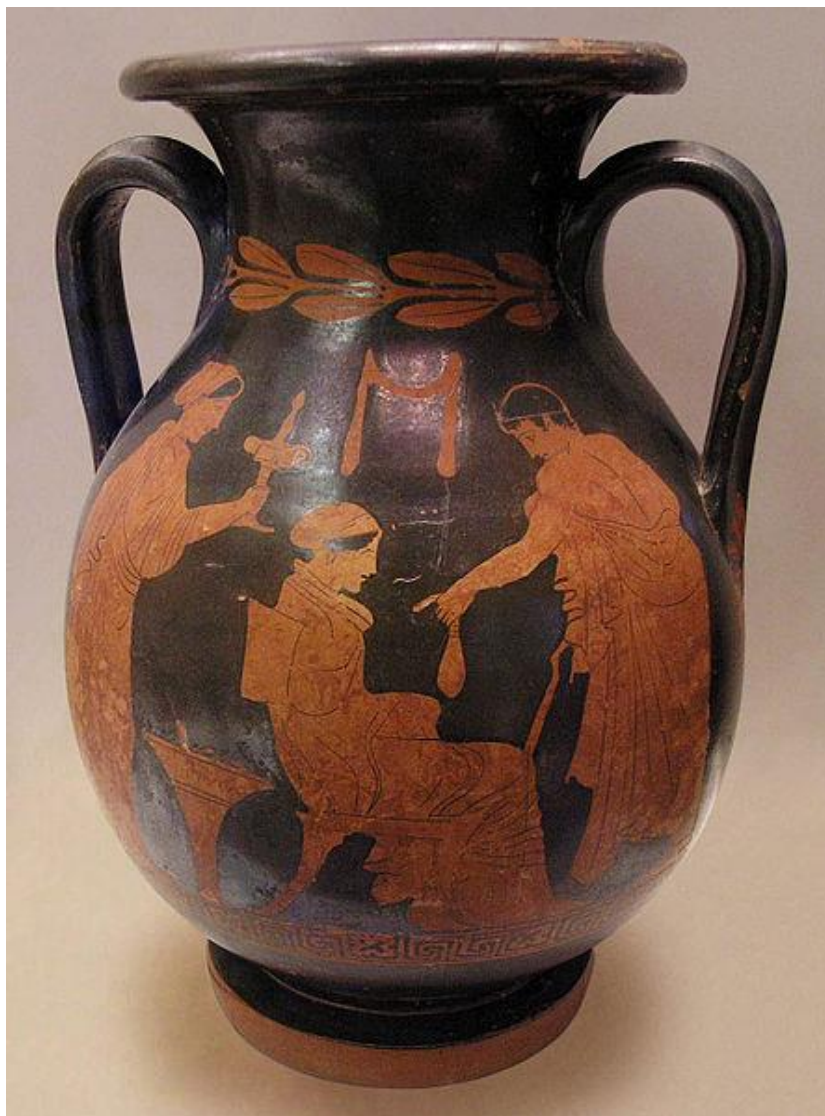
Polygnotos z Thasu - grécky nástenný maliar, aktívny okolo 450 pr.Kr. a pôsobil v Aténach, kde získal si priateľstvo Kimóna; Atény a Delfy ho vyznamenali čestným meštianstvom; bol autorom nástenných malieb *stĺporadia* pri *agore* s námetmi bitky pri Maratóne a boja s *Amazonkami*; v *Delfách* zobrazil *podsvetie* a dobytie *Tróje*; dielo, známe len z literárnych správ, vynikalo heroickým étosom a perspektívnym radením postáv do niekoľkých plánov s náznakom terénu; Polygnotoví pripisovaný vynález *černe viničovej*; bol synom a žiakom Aglaofóna, gréckeho maliara z 5.st.pr.Kr.; podľa neho sa dal inšpirovať aténsky vázový maliar tzv. *Polygnotos*, aktívny cca 450-420 pr.Kr., špecializujúci sa na výzdobu veľkoobjemových váz; pozri tzv. *Polygnotové vázy*

<https://leporelo.info/polygnotos-z-thasu>

tzv. **Polygnotové vázy** - grécke vázy zdobené *heroickými* motívmi z *Homérovských* a mytologických eposov podľa nedochovaných diel (nástenné maľby v Aténach a Delfách) *Polygnota z Thasu* (okolo 450 pr.Kr.); pozri *grécke vázové maliarstvo*

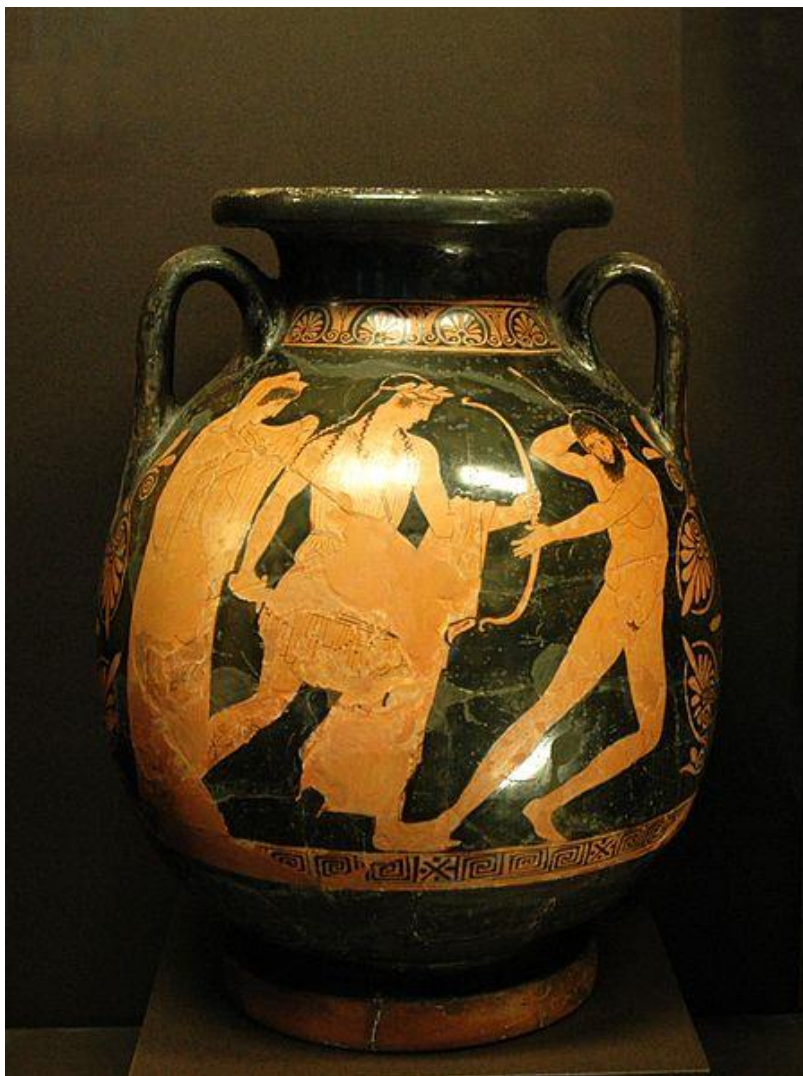
Théseus vedie Helenu k vozu, kde čaká Peirithoos (430-420 pr.Kr.)

Hetéra so svojim klientom, v pozadí žena, ktorá drží plemochoe (WC váza) (Polygnotos pelike, 430 pr.Kr.)

Odysseus a Sirény (stamnos)

Apolón strieľajúci šípy na Títu (attická peliké; 450 – 440 pr.Kr., maliar Polygnotos)

polygamia - pozri *drop*; *manželstvo*; *atribúty*, *symboly*, *alegórie a prirovnania*

polygón - uzavretý mnohoúholník; pozri *centrála*, *Chapter-House*, *klenba kláštorná*; *kupola/sféra*

polygonálna hlavica - *hlavica polygonálna*

polygonálny - mnohoúholníkový; pozri *pendetív*, *klenba kláštorná*

polygonálny nimbus - *nimbus polygonálny*

polygonálny záver chóru - *chórový záver polygonálny*

polygrafia - výrobný odbor zahrnujúci všetky tlačiarске techniky; tlačou rozmnožuje predlohy písané, kreslené, tlačené a iné, a dáva im konečný tvar (noviny, knihy apod.)

pozri *tlač*, *elektrografia*, *aureola*, *diazidový papier*, *kefový obťah*, *nátlačok*, *šablóna*, *leptanie*; *karbro-tlač*, *rýchlotlač*, *kolorimetria*; *Estienne*, *Didotovci*, *didot*; *signet*, *signatúra*, *hárok tlačový*, *anaglyf 2*; *kalander*, *kalandrovanie*, *matrica*, *štočok*, *rematrica*; *reprografia*; *farebnica*, *tlač irisová/tlač dúhová*

Polyhymnia/Polymnia - lat. Polyhymnia; v *gréckej mytológii* múza rečníctva, spievaného slova sprevádzaného hudbou (hymnov a zborovej lyriky) ale tiež *pantomímy*; zobrazovaná so zvitkom a vždy vo vážnom postoji; častejšie bez *atribútu*; pozri *Múzy*

H. Goltzius: Polyhymnia (rytina zo série Deväť Múz, 1592)

polychrómia - gréc. – „mnohofarebnosť“

- 1.viacfarebnosť výtvarného diela, na rozdiel od *monochrómie*; pozri *farebnosť*
- 2.dekoratívna, výrazová, symbolická a iná úprava výtvarných diel, ktorá je ich súčasťou a dotvára ich účinok; pozri *nó-masky*; *estofado*, *polylit*; *inkarnát/karnácia*

Baleka: *farebnosť* výtvarného diela vyjadrená mnoha *lomenými farbami* bez ich tónového odstupňovania a prechodov, s jasným ohraničením farebných plôch; má *ochranný*, *dekoratívny*, výrazový, *ilustratívny*, *naturalistický*, symbolický (pozri *farebná symbolika*), poetický a iný význam; presadzuje sa vo všetkých slohových epochách, v ľudovom aj etnickom umení (negerská a oceánska plastika) a vo všetkých umeleckých druhoch: *architektúre*, *maliarstve*, *sochárstve*, *užitom umení*; architektúru môže členiť alebo zdobiť zvonku aj zvnútra (egyptská architektúra, dórske chrámy, fasády talianskej gotickej architektúry, farebnosť článkov gotického chrámového aj svetského interiéru, *tehlová gotika* používajúca farebné *glazované tehly*; polychrómia sa výrazne uplatňuje v sochárstve, kde sú polychrómované sochy na architektúre (pozri *plastika architektonická*), v interiéroch aj na *voľných sochách*; polychrómované boli napr. grécke sochy (pozri *grécke antické umenie*), z ktorých niektoré časti (oči) boli z farebných materiálov bez ohľadu na to, či boli sochy z kovu, mramoru, dreva alebo pálenej hliny (bolo omylom *klasicizmu*, že považoval grécke sochárstvo za nefarebné); v maliarstve tvorila polychrómia prirodzenú súčasť výtvarného názoru a využívala farebných vlastností používaného materiálu v *sklomalbe*, *mozaike* a d. odboroch; polychrómia sa vyvíjala nielen v staroveku, ale aj v románskom a gotickom stredoveku, v renesancii a baroku, podmienená technickými a optickými poznatkami (pozri *estofado*), ustúpila až v klasicizme; význam a možnosti polychrómie opäť objavilo výtvarné

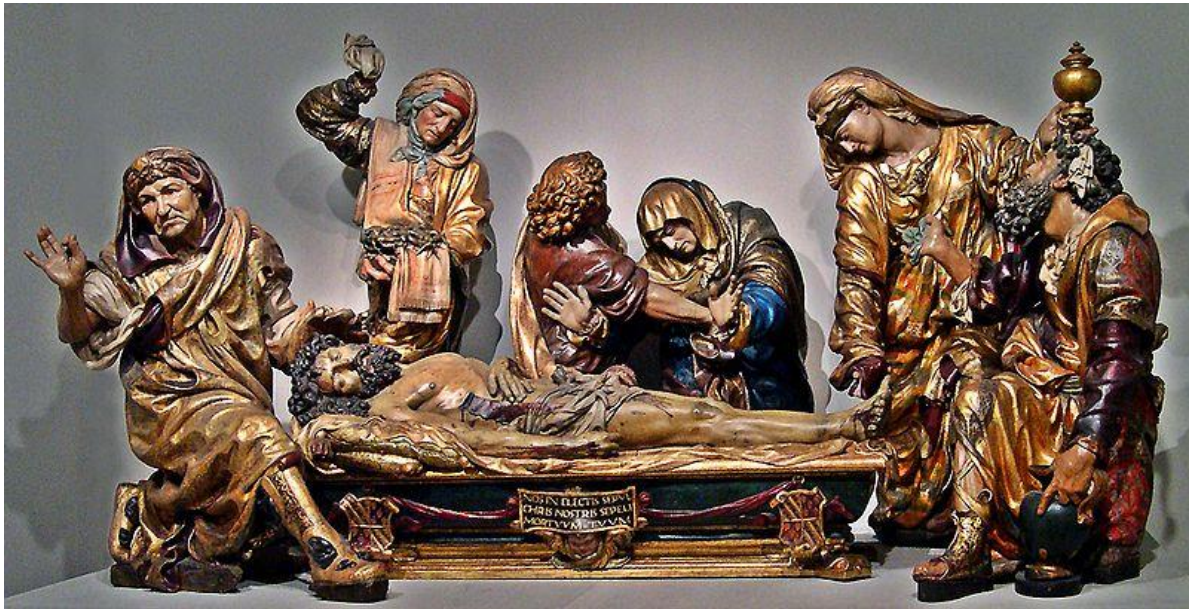
cítanie 20.storočia, ktoré je opäť rozvíja vo všetkých odboroch výtvarnej tvorby (Gutferund, Gaudí, Picasso, Calder, Miró, Arp)

Paionios: Niké Olympijská (originál torzo)
Niké Olympijská (rekonštrukcia celej sochy)
Niké Olympijská (rekonštrukcia s polychrómiou)

Anonym: Klaňanie troch kráľov (polychrómovaná drevorezba, 14.st.)

J. de Juni: Svätý pohreb (polychrómovaná drevorezba, 16.st.)

Polymelé - v *gréckej mytológii* podľa jednej verzie manželka kráľa *Menoitia*, matka achájskeho hrdinu *Patrokla*
Polykleitos z Argu - grécky sochár z 5.st.pr.Kr.; tvorca bronzových sôch *atlétov*; jeho socha *Doryfora*, atléta nesúceho oštep, sa stala svojimi *proporciami* vzorom pre neskorších sochárov (pozri *kontrapost*); pozri *grécke antické umenie*, *Klasické obdobie antického Grécka*

Polykleukes - v *gréckej mytológii* jeden z dvojčiek *Dioskurovcov*, synov *Lédy*; Polykleukes bol božského pôvodu na rozdiel od *Kastora*; sestrami boli *Helena* (božského pôvodu) a *Klytaimnéstra* (ľudského pôvodu)

Polykratés zo Samu - gréc. Πολυκράτης/Polykrates; (522pr.Kr.); staroveký tyran na ostrove Samos; vybudoval veľké loďstvo a ovládol niekoľko susedných ostrovov; úkladne bol zajatý a kruto popravený perzským satrapom Orontoiom, ktorý ho dal ukrižovať; ; o Polykratovi sa vypráva, že sa mu vždy mimoriadne drilo; jeho priateľ, egyptský faraón Ahmose II ho vraj varoval, že po tak neprirodzenom šťastí zvyčajne príde veľký pád; preto mu poradil, aby sa zbavil niečoho cenného a utišil tak závisť bohov; Polykratés počúvol a hodil ho mora svoj najdrahší prsteň; o niekoľko dní priniesol jeden rybár do tyranovho paláca nezvyčajne veľkú rybu ako dar vladárovi; keď ju v kuchyni rozrezali, našli v jej útrobach stratený prsteň; tak Polykratés pochopil, že svojmu osudu neujde; a naozaj, onedlho bol zavraždený v Sardách; povest' spracoval Fridrich Schiller v balade *Prsteň Polykratov*

https://www.google.sk/search?q=Salvator+Rosa:+The+Crucifixion+of+Polycrates&espv=2&biw=1844&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0CC0QsARqFQoTCLO1o5PN_ccCFUs7Ggod3okF_g&dpr=1#imgsrc=BCnURr-YxdqrLM%3A

S. Rosa: Ukrižovanie Polykrata (1664)

S. Rosa: Ukrižovanie Polykrata (lept a suchá ihla, 1662)

polylit - z gréc. *poly* – „mnohý“; *lithos* – „kameň“

-*sochárska technika* kombinujúca rôzne kamene pre ich *farebnosť* a *vzácnosť*; líši sa od *akrolitu* a *chryzelefantíny*; pri polylitu bola hlava a končatiny prevážne z bieleho alebo svetlého kameňa (napr. *mramor*), drapéria z farebného kameňa (v 1.-4.storočí bol červený *porfýr* vyhradený iba pre cisárske *busty*); kameň navyše často *polychrómovaný* a dopĺňovaný detailmi zo *štuky*, *drahých kovov*, *slonoviny*; k technike polylitu sa vrátili sochári 19.st. v období materiálového *eklektizmu*

Polymnia - Polyhymnia

Polyneikes - v *gréckej mytológii* syn thébskeho kráľa *Oidipa* a *Iokaste*; otec *Tersadra*; hrdina neúspešnej výpravy „*siedmich proti Thébam*“; keď vyšlo najavo, že jeho otec sa nevedomky stal vrahom svojho otca a manželom svojej matky, postavil sa na čelo tých, ktorí žiadali jeho vyhnanie z Téby, k čomu ho viac ako štátne a náboženské záujmy viedla túžba po moci; spolu s bratom *Eteoklom* nakoniec prehovorili strýka *Kreonta*, aby *Oidipa* vyhnal a potom sa s ním dohodli o rozdelení vlády; nakoniec sa Polyneikos dostal s Eteoklom a Kreónom do sporu a musel Téby tiež opustiť; odišiel do *Argu*, kde našiel proti bratovi a strýkovi spojenca v kráľovi *Adrastovi*; prehovoril ho na výpravu proti rodnému mestu (výprava *siedmich proti Thébam*); výprava skončila neúspešne, zomrel v nej tak Polyneikes ako aj jeho brat Eteokles, ktorý stál na strane obrancov mesta; nakoľko Polyneikos bol nepriateľom mesta, Kreón nariadil jeho telo nepochovať a nechať napospas divej zveri, aby jeho duch nemohol zostúpiť do *posvetia*; Polyneikova sestra *Antigóna* porušila kráľovský rozkaz, pochovala bratove telo, lebo jeho príkaz odporoval vyšším zákonom morálky a náboženstva

Glaukos a Polyneikos v podsvetí (maliar Sotades, 460-450pr.Kr.)

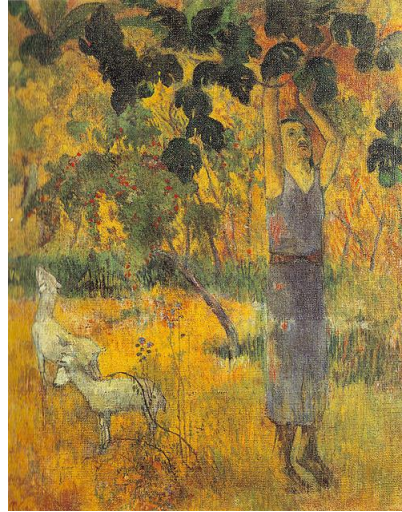
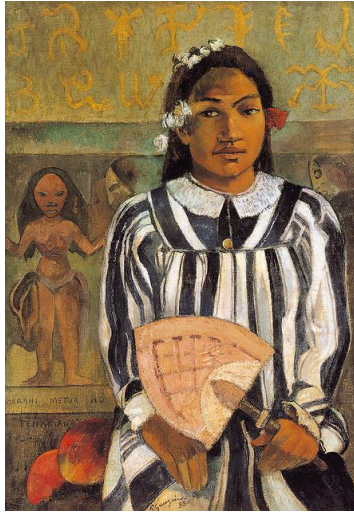

G. B. Tiepolo: Eteoklés a Polyneikos

N. Lytras: Antigona s mŕtvym Polyneikom (1865)

Polynézia - ostrovy v strednej a juhozápadnej časti *Tichého oceánu*: Tonga, Cookove, Plavecké, Manihiki, Tokelau, Phoenix, Line, Spoločenské, Markézy, Tuamotu, Tubuai, Veľkonočný ostrov, Pitcairn, Havajské ostrovy, Nový Zéland; pozri *Tahiti*; *oceánske umenie/tichomorské umenie*; *ahu*; *Kon-Tiki 2*

P. Gauguin: Predkovia Tehamana
P. Gauguin:

polynézske umenie - pozri *oceánske umenie*

polynézski bohovia - *bohovia polynézski*

Polyphemus - lat.; *Polyfemos*

polyptych - z gréc. *poly* – „mnoho“, *ptychos* – „záhyb“ > *polyptychos* – „s početnými záhybmi“; alebo z gréc. *poly* + *ptychoi* – „veľa razy zložený“

-viac ako dvojdielna vonkajšia oltárna doska, *oltár*, obraz; pozri *triptych*

Baleka: vo výtvarnom umení staroveku rad pravouhlých doštičiek určených na písomné záznamy; mali vyvýšené okraje, vonkajšie doštičky boli z vnútornej strany vyliate voskom, vnútorné doštičky mali vosk po obidvoch stranách; doštičky boli spojené na jednom okraji remienkami alebo krúžkami; z tohto spojenia je odvodený listový knižný typ *knihy*, *kódex*, ktorý nahradil *zvitok*; záznamy boli vyrývané ostrým koncom kosteného alebo kovového *rydla* (pozri *stilus*, *graphium*) a vymazávali sa jeho tupým koncom; vonkajšie doštičky z dreva zdobené rezbou, rytím, tepaním, maľbou; do polyptychonov zapisované účtovnícke záznamy, osobné poznámky, zmluvy, školné cvičenia apod.; *archívom* väčšinou účtovných dokladov je súbor 150 voskových doštičiek z 1.st.po Kr., objavených 1875-76 v *Pompejach*; zo Sedmohradska pochádza súbor *Tabulae Dacicae* (2.st.); tabuľky zavedené v ranom stredoveku používané v Európe do pol. 19.st.; polyptych vo výtvarnom umení znamená aj viacdielny obraz (v súčasnosti tento názov používaný pre *naratívne* cykly), ďalej *oltár krídlový* s viac ako troch dieloch, v ktorých je rozvinutý širší *ikonografický* program; diely bývajú pomaľované často z obidvoch strán (Grünwald: Isenheimský oltár); viacdielny (2-4 krídla) krídlový oltár s ikonograficky uceleným súborom *tabuľových malieb* sa nazýva aj *archa*; pozri *diptychon*, *triptychon*

Duccio: Madona a dieťa so svätcami (1300-1310)

P. Veneziano: Bolonský polyptych (14.st.)

Duccio: Madona s dieťaťom a svätými (1311-1318)

Duccio: La Maestà del Duomo di Siena (1311)

P. Lorenzetti: Polyptych Santa Maria della Pieve (Arezzo, 1320)

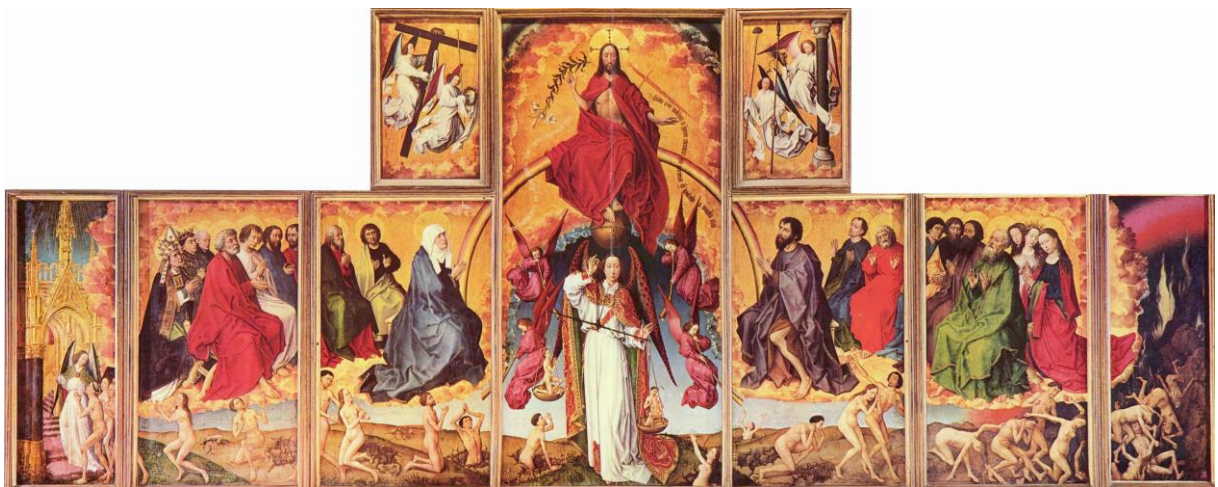
B. di Fredi: Korunovanie Panny Márie (polyptych, 1388)

A. Mantegna: San Zeno oltár (1457-1460)

J. a H. van Eyck: Archanjel Gabriel a Panna Mária (Gentský oltár, zatvorený polyptych, 1432)

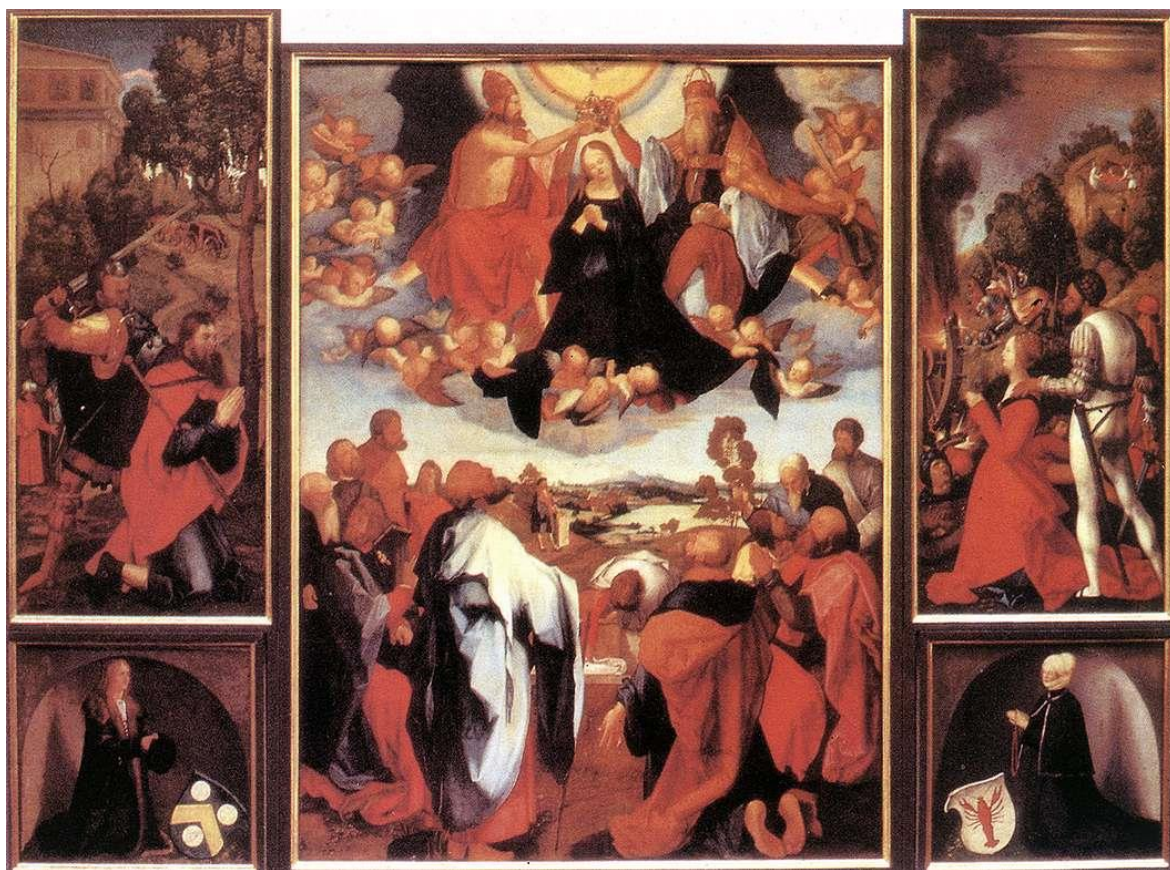
R. van der Weyden: Posledný súd (polyptych, 1445–1450)

Gentile da Fabriano: Oltár Quaratesi (polyptych, 1425)

A. Dürer: Polyptych Sedembolestnej Panny (1500)

Albrecht Dürer a Matthias Grünewald: Hellerov oltár (1507-1509)

Tizian: Polyptych Vzkriesenie (16.st.)

Pseudo-Blesius: Klaňanie kráľov. Kráľ Dávid prijíma vyslancov s ich darmi. Kráľovná zo Sáby pred Šalamúnom (1515)

polystavrium - Tkáč: *liturgický odev* pokrytý krížovou vzorkou; bolo vyhradené pre *biskupov* ortodoxnej cirkvi

Neznámy umelec: Sv. Mikuláš (íkona z ikonostasu kostola sv. Mikuláša vo Vithkud, Albánsko)
Autor neuvedený: Sv. Kyril Alexandrijský

polystyrén - termoplastická látka vznikajúca polymeráciou styrénu, používaná na lisovanie drobných predmetov, ako elektrický izolátor; pozri *plastické hmoty/umelé hmoty*

polyteizmus/polytheizmus - pozri *boh, bohovia, Kanaánci; monoteizmus, teizmus, deizmus; náboženstvo*

polyvinylchlorid - skratka *PVC*; jedna z najdôležitejších *plastických hmôt* typu termoplastu (teplom sa chemicky nemení ale mäkne); existuje v rôznych podobách: *novodur, novoplast, igelit*

Polyxena - v *gréckej mytológii* dcéra trojského kráľa *Priama* a sestra *Troila*; po dobytí *Tróje* dobrovoľne podstúpila obeť na hrobe *Achillea*, aby Gréci mali priaznivý vietor pri návrate domov, ako im sľúbil duch mŕtveho *Achillea*; obetovaná *Neptolémom*; pozri *ženy Trójskej vojny*

Troilos a Polyxéna (antická keramika)

M.-J. Blondel: Hecuba a Polyxena (po 1814)